

na demokratických principech. Venezuelané byli v tomto výzkumu vyzváni, ať ohodnotí svou zemi na škále od jedné do deseti, přičemž deset bodů představovalo názor, že země je plně demokratická, a naopak jeden bod vyjadřoval nepřítomnost demokracie. Výsledky ukázaly, že více než 51 % respondentů ohodnotilo demokracii ve Venezuele hodnotou osmi nebo více bodů. Podobně jako ve Venezuele autoři hovoří i o dalších zemích, kde došlo k rozvrácení demokratického režimu a jeho institucí, jako například v Peru, Nikaragui, Turecku, Gruzii, Polsku, Rusku ad.

Předkládanou publikaci hodnotím jako velmi přínosnou do polemiky o aktuálním stavu demokracie a jejím údajném globálním úpadku. Její obsah by navíc mohl posloužit jako návod, ale zároveň i jako varování pro společnost, aby si uvědomila, že demokracie rozhodně nemusí být konečným stavem, ale je potřeba o ní neustále přemýšlet a dělat stále vše pro to, aby jakékoliv autoritářské tendence populistických lídrů a jiných čelních představitelů zůstaly stranou mimo hlavní dosah moci. Jednou z hlavních předností knihy tak může být mimo jiné především její načasování, kdy světová veřejnost s napětím sleduje chování čelních státních představitelů a zároveň vnímá zvyšující se autoritářské tendence a politickou rétoriku, která minimálně neodpovídá duchu demokratických hodnot a principů. Z celkového vyznění je tak zřetelná snaha o předání poselství o problematice demokracie a autoritářství a sumarizace hlavních argumentů a skutečností, proč demokracie není tak pevná, jak se může na první pohled zdát a za jakých okolností může dojít až k jejímu kolapsu, případně jak se mu vyvarovat. Už jen s ohledem na svůj obsah a aktuálnost probíraného tématu stojí kniha rozhodně za přečtení. Rozhodně disponuje potenciálem pro to, stát se

podobně inspirativním dílem, jako ve své době Fukuyamův *Konec dějin*, a přiměje tak širší veřejnost více přemýšlet.

Martin Štefek

Seznam zdrojů /

Fukuyama, Francis. 2002. *Konec dějin a poslední člověk*. Praha: Rybka Publishers.

Levitsky, Steven, Ziblatt, Daniel. 2018. *How Democracies Die*. New York: Crown Publishers.

Lubomír Kopeček, Vít Hloušek, Roman Chytilík, Petra Svačinová:

Já platím, já rozhoduji! Političtí podnikatelé a jejich strany

Brno: B&P Publishing a Masarykova univerzita, 2018. 291 s.

ISBN: 978-80-7485-173-5.

V posledních letech je v českém prostředí velmi aktuální téma financování politických stran, jeho transparentního vedení, a především otázky, kdo politickou stranu vlastní a proč, kdo o ní rozhoduje, kdo konkrétně a jakými metodami díky tomu získává v České republice politickou moc. Jsou to však dvě rozdílná témata. Jedno se zabývá institucionálním nastavením kontroly politických stran a hnutí, tzn. otázkami, jak strany nakládají s penězi, jak vypadá jejich kampaň a zda dodržují zákonem nastavené limity. Zde je možné říci, že máme velký kus práce za sebou. Byl založen Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a hnutí, který začal fungovat na začátku roku 2017. O tom, jakým způsobem tato instituce funguje, zda je akceschopná a plní svůj účel, lze vést debatu. Druhé téma se zabývá tím, kdo má prostřednictvím financování

politických stran a hnutí vliv na politiku. Nebo možná konkrétněji, jak moc etické je být bohatý podnikatel a založit si politickou stranu. Jistě se všichni shodneme, že v liberálním demokratickém státě je toto něco, co nelze zakázat. Nicméně jsou zde varovné signály, a hlavně i zahraniční zkušenosti, které nám říkají, že myšlenka „já platím, já rozhoduji“ a realizování tohoto přístupu není to, co by demokratickému vedení státu prospělo. Ačkoliv i toto hodnocení je ovlivněné znalostí negativních zkušeností.

Právě tomuto problému se věnuje kniha autorů z Masarykovy univerzity v Brně, politologů Lubomíra Kopečka, Víta Hlouška, Romana Chytilka a Petru Svačinovou. Ve své práci, dle svých slov, nabízí zasvěcenou a důkladnou analýzu podnikatelských stran s důrazem na dění přímo v České republice. Autoři se dlouhodobě věnují srovnávací politologii, soudobým dějinám, někteří z nich i analýzám vztahů voličů a politických stran či jejich vnitřnímu fungování. Proto je tato kniha z jejich strany vyvrcholením dlouhodobé snahy o komplexní pojetí tématu, přičemž lze říci, že skladba autorů, jejich odborné zázemí a zkušenosti nám nabízí hned několik pohledů na zkoumanou problematiku.

Při pohledu do obsahu lze konstatovat, že téma bylo skutečně podrobně studováno. Na začátku se kniha věnuje politickým podnikatelům a jejich stranám ve srovnávací a teoretické perspektivě; rozebrán je samotný pojem „politický podnikatel“ a na příkladech ze zahraničí jasně definováno, v čem problém spočívá. I přes to, že se k tématu dá jistě napsat více, čtenář nemá pocit, že mu chybí informace pro pochopení dalšího textu. Následuje část věnována „podhoubí pro vzestup politických podnikatelů v Česku“, konkrétně se dostáváme až do historie devadesátých let, které významně ovlivnila

tzv. opoziční smlouva. V dalších kapitolách se kniha věnuje konkrétním stranám; jmenovitě jde o Věci veřejné, ANO 2011, Úsvit přímé demokracie a Svobodu a přímou demokracii, tedy stranu navazující na Úsvit. Zcela správně jsou první dvě jmenované strany řazeny k těm, jejichž vzestup úzce souvisel s protikorupční rétorikou, zatímco Úsvit a později Svoboda a přímá demokracie jsou nosiči tématu, v tomto případě přímé demokracie, zdánlivě řešící nespokojenost občanů s politikou, politikou všeobecně a představou, že nemohou o sobě a svém okolí efektivně rozhodovat.

S kontextem se v celé knize pracuje dostatečně. Kromě aktuální literatury neopomněli autoři ani zdroje z relevantních médií, jsou schopni vytvořit si analýzy, využívají tolik potřebná data jako podklad pro svá tvrzení. Sami autoři uvádí, že jejich přístup k problému je odlišný od přístupů, které již byly v oboru využity. Soustředí se na konkrétní organizační rysy, které stranám vtiskli jejich zakladatelé. Hypotéza, se kterou autoři pracují, totiž říká, že političtí podnikatelé staví na své zkušenosti z předchozího mimopolitického působení (především byznysu). Kromě prostředků, které na své politické působení čerpají, jim byznys dal, na politiky poměrně neobvyklý, přístup k problémům, který se odráží i v rétorice: „Nekecáme, makáme!“ či „Nejsme jako politici.“ V celé publikaci se pracuje s osobními ambicemi lídrů, ať už k získání dalších finančních prostředků či k politické moci. Výklad je konzistentní, autoři se střídají, na kvalitě textu to však není poznat.

Toto téma nebylo v tomto rozsahu dosud zpracováno. Vychází to jednak z jeho aktuálnosti a jednak z toho, že politologie většinou není schopna reflektovat aktuální dění ihned a dělá to až s odstupem, který jistě prospívá odbornosti a neutralitě samotných zjištění. Proto lze

souhlasit s tvrzením autorů, že je kniha do jisté míry průlomová. Už proto, že ačkoliv se jedná o odborný text, je poměrně čtivě napsán a lze očekávat, že své publikum najde i mimo odborné kruhy z řad politologů. Díky zkoumanému tématu jistě osloví i novináře či „aktivní“ společnost ve smyslu lidí, které zajímají procesy vedoucí až k současné situaci české politické scény.

Aktuálnost a popis stavu, který úzce souvisí se současností, také velmi ovlivňuje formu a jazyk, jakým je kniha napsána. Jedná se o sebevědomé dílo, které reflektuje události v české politice posledních několika let a propojuje jejich souvislost možná až s přílišnou jistotou. Toto je však dáno právě tím, že autoři jsou těmto jevům přítomni, týkají se jich, a proto se cítí být účastníky dějů více než badateli, kteří se zprostředkovaně dozvídají, co se v té době dělo. Knize to prospívá na čtivosti. Lze ocenit časté využití citací konkrétních politiků k dokreslení toho, že si autoři uvedené situace „nevymýšlí“.

Pokud bylo hlavní ambicí autorů vytvořit zasvěcenou a důkladnou analýzu podnikatelských stran současnosti (či nedávné minulosti), lze konstatovat, že jejich snaha byla splněna téměř beze zbytku. Můžeme diskutovat o tom, zda je reálné provést „zasvěcenou a důkladnou analýzu“ na 257 stranách. Nicméně i vzhledem k tomu, že čtenář nemá v průběhu čtení pocit, že mu nějaké důležité informace chybí, ba naopak, je uveden do problematiky čtivou formou a teoretický začátek dobře „odsypá“, nelze skutečně vytknout jakékoliv nedostatky v tomto směru. Co se týče přínosu pro politické vědy, kniha přináší zajímavý pohled, pro politology téměř až novátorský. Jedná se o poměrně osobní věc, kdy se skutečně hodnotí ambice, motivy a činy jednotlivých osob s až novinářským přístupem k věci. Není mnoho odborných

publikací (podotýkám, že českých a současně aktuálních) z oblasti politologie, které by řešily politiky do takového detailu. Kniha by se ale mohla stát výchozí literaturou i pro pracovníky médií, kteří budou hledat buď odbornější vhled do nedávné historie, nebo hlubší znalost teoretického rámce tak, aby mohli politickou realitu popisovat s větší přesností a s hlubším porozuměním souvislostí.

Barbora Urbanová

Katedra politologie

Fakulta mezinárodních vztahů

Vysoká škola ekonomická v Praze